

УДК 394.2:[398.8(=161.2):7.089](477)"199/20"

Андрій ФУРДИЧКО

ЕТНОФЕСТИВАЛЬНИЙ РОЗКВІТ КІНЦЯ ХХ — ПОЧАТКУ ХХІ ст. ЯК НЕОДМІННА СКЛАДОВА ФОЛЬКЛОРНОГО РУХУ УКРАЇНИ

Розглядаються характерні особливості фольклорно-фестивального руху країни як одного із провідних репрезентантів вторинного фольклорного мистецтва України; визначаються провідні функції зазначених мистецьких платформ; аналізується низка відомих форумів фольклорно-етнографічного спрямування, які проходять у різних кутках України.

Ключові слова: фольклорний пісенний фестиваль, етнічна музика, зимовий фестиваль, літній фестиваль, регіони України, традиція, функція, обрядове дійство.

© Андрій ФУРДИЧКО, 2018

Сучасне виконавське мистецтво має багато форм свого виявлення, репрезентації, одними із найпопулярніших є фестивальні форуми. Кінець ХХ — поч. ХХІ ст. знаменували справжній культурний вибух музичних фестивалів. Сучасний соціокультурний простір України зумовлений постійно зростаючою кількістю фестивалів, які, за дефініцією науковця О. Дьячкової, сформували своєрідне «фестивальне коло» [17]. Такі мистецькі імпрези є не лише культурними заходами, які дають можливість учасникам обмінюватися досвідом і здобутками на мистецькій ниві, але й феноменом, спрямованим на покращення та зміцнення культурного комунікативного простору, активізацію творчого потенціалу суспільства, організацію рекреацій, хорошою можливістю розширити свої знання про виконавців, які лише виходять на сцену, або тих, які працюють в регіональних масштабах.

Прийнято вирізняти такі типи фестивалів: за сезонністю — зимові, літні, міжсезонні; за спеціалізованою організацією (програмою) фестивалю — етнокультурні (етнографічні, національних культур, фольклорні та ін.); мистецькі (естрадні, театральні, циркові та ін.); гастрономічні (винні, кавові, чаєві, пивні, медові, вареникові, бринзові, банушові, ріпові тощо); історичної реконструкції (рицарські турніри, теренові ігри, анімаційні ігри — «жива історія»); музичні (джазу, класичної музики, автентичної музики, хорових колективів тощо); професійні свята (вівчарів, ковалів, лісорубів, виноградарів, пасічників, рибалок, авіаторів, байкерів, кобзарів, лірників і т. п.) [26]. Окремо варто виділити фестивалі-конкурси (зокрема дитячі). За масштабом та географією розрізняють регіональні, всеукраїнські, міжнародні фестивалі, що можуть відбуватися як в межах окремих населених пунктів, так і в багатьох одночасно або по черзі. Фестивалі можуть бути одноразовими або (що частіше) відбуватися циклічно раз на певний період, тривати від одного дня до кількох тижнів і більше [25]. Фестивальний рух сприяє творчому збагаченню та взаємообміну колективів етнічних меншин та груп України. А в період глобалізації та стирання духовних цінностей фольклорні фестивалі мають стратегічне для держави завдання — збереження й популяризації традиційної народної культури, виховуючи на засадах національних традицій нову генерацію — українців. Тому важливість фестивальних форумів виходить за суто музичні межі [4].

ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 4 (142), 2018

Значне місце серед цілої низки видів фестивалів посідають фольклорні пісенні фестивалі, кількість яких постійно збільшується. Це викликає необхідність наукового дослідження цього явища, з'ясування тенденцій розвитку та особливостей організації, проблемних питань тощо. Проте вивчення етнофестивального феномену України ускладнене відсутністю загальнодержавного офіційного репозиторію фестивалів — документального обліку, а інформація розміщена у ЗМІ часто буває необ'єктивною та непрофесійною. Тому комплексне узагальнення фольклорного фестивального руху України становить безумовну актуальність запропонованої студії.

Дослідження феномену мистецьких фестивалів представлені європейськими науковцями — учасниками проекту «Arts Festivals and European Public Culture» — L. Giorgi, M. Sassatelli, G. Delanty, J. Chalcraft та П. Паві, Р. Шааль, Ж. Боже-Гарньє, Ж. Шабо. Пострадянські праці, де розглядається проблема фестивальної індустрії, належать А. Меньшикову, Г. Хромі, І. Сікорській, К. Давидовському. Питання, пов'язані з формуванням та розвитком фестивальної культури в Україні висвітлені в працях таких науковців: О. Дьячкова, О. Зінкевич, А. Мізітова, І. Сікорська, Ю. Чекан, О. Чапалов, К. Жигульський, С. Зуєв, Д. Зубенко, К. Резнікова, А. Пискач, М. Швед та ін. Однак, нині відсутні наукові розвідки щодо комплексного соціокультурного аналізу фольклорного фестивального руху в Україні.

Метою дослідження є розгляд характерних особливостей фольклорно-фестивального руху країни як одного із провідних репрезентантів вторинного фольклорного мистецтва України; визначення провідних функцій зазначених мистецьких платформ; аналіз низки відомих форумів фольклорно-етнографічного спрямування. *Новизна роботи.* Вперше зроблено спробу комплексно розглянути найбільші фольклорні форуми України під кутом зору розвитку національних традицій.

Фестиваль (франц. festival, від лат. Festivus — святковий) — масове святкування, показ чи огляд досягнень музичного, театрального, естрадного, циркового або кіномистецтва [16]. На думку фахівців, фестиваль є ефективною технологією, яка допомагає вирішувати художньо-естетичні, соціально-педагогічні та економічні завдання, ре-

алізуючи особистісну, соціальну, креативну функції культури [8, с. 350].

У наукових колах етнофестивалі умовно поділяються за жанрами: «різножанрові (до них належать фестивалі народної творчості, етнофестивалі, дитячі фольклорні фестивалі, фестивалі пісенно-обрядового фольклору, гастрономічні й інші); музичні (фестивалі оркестрів та ансамблів народних інструментів, троїстих музик, фестивалі бандуристів, гармоністів тощо); фестивалі фольклорного танцю; мистецькі (фестивалі гончарів, ковалів, соломникарів та інших видів народних промислів). Згідно з функціональним призначенням, вони поділяються на фестивалі-конкурси, фестивалі-огляди, фестивалі-ярмарки. Також відповідно до зазначених у статутах кожного із форумів вікових категорій учасників, вони поділяються на «змішані» (для різних категорій населення: діти, молодь, люди середнього та старшого віку), фестивалі для молоді, а також окремо дитячі» [26]. Нині в Україні діють два типи відповідних фестивалів: форуми, що мають константну локацію проведення, та, так звані, «мандрівні» (як-от Міжнародний гуцульський фестиваль та Міжнародний етнофестиваль «Країна Мрій»).

Посиленню процесу фестивального руху сприяв наказ Міністерства культури України «Про затвердження порядку проведення фестивалів народної творчості в Україні» (від 06.08.1998 № 363). У документі вказано й на порядок надання фестивалю статусу «міжнародний» [22]. Він мав позитивний вплив і на розвиток фольклорних фестивалів етнічних меншин» [1, с. 527].

Сплеск зацікавлення автентичним музичним матеріалом актуалізував потребу в широких платформах для виступів. Тому за два десятки років постала низка всеукраїнських та міжнародних фольклорних фестивалів чи рок-фестивалів, де представлені етноплатформи. Після проголошення незалежності значно розширилися міжнародні творчі контакти, що активно сприяє принесенню закордонного досвіду організації фестивалів й дозволяє Україні ввійти у своєрідне світове коло фестивальної індустрії. Однак, проблемним питанням фестивального руху в Україні загалом є факт браку державного фінансування та якісної державної політики щодо створення цілісного національно зорієнтованого гуманітарного простору. В цьому аспекті важливим чинником стає

«...рівна для всіх можливість виступу, висловлення своєї позиції та подальшої ротації в телеєфірі чи на радіо після фестивалю» [15].

Головними функціями фольклорних фестивалів та фестивалів-конкурсів є: збереження, відродження та популяризація культурно-мистецької спадщини України; навчально-виховна, коли поряд із пісенними платформами презентовано проведення майстер-класів, виставок ужиткового мистецтва, фольклорних міні-вистав, що сприяє розвитку творчого потенціалу відвідувачів, дозволяє ознайомитись із давніми традиціями тощо). Дедалі наростає зорієнтованість на приватне фінансування, що підтверджує соціокультурну функцію фольклорного фестивалю як явища, навіть більше — деякі з форумів уже мають меценатський чи благодійний характер (фестиваль «Соняшник» в містечку Воррен біля Детройту [3; 4]), Всеукраїнський благодійний фестиваль народної творчості «Купальські Зорі» (м. Гола Пристань Херсонської обл.). Це сприяє рекламі культурного надбання країни, розвитку туристичної інфраструктури регіону чи держави. У зв'язку з цим багато фестивалів проходять в цікавих для туристів історичних та культурних місцях: замках, фортецях, селах, де розвинене традиційне ремісництво й музичне фольклорне мистецтво тощо («Обнова-фест» — в буковинському скансені, «Woodstock» — у Свірському замку, «Кодима-фест» в с. Івашків Одеської обл. та багато ін.).

У дослідженні розглянуто найбільші музичні фольклорні фестивалі. Одночасно відмітимо, що крім них є велика кількість фольклорних форумів. Серед них: «Всесвітні бойківські фестини» (м. Турка та с. Явора Львівської обл., з 1992 р.), «Бойківська ватра» (м. Долина Івано-Франківської обл., з 2008), «Бойківська Дрогобиччина» (с. Нагуєвичі Львівської обл., з 2007 р.), «Карпатія» (м. Коломия Івано-Франківської обл., з 2010 р.), «Покрова» (м. Львів, з 2009 р.), обласний фестиваль колядницьких колективів «Вертеп» (м. Мукачеве, з 1989 р.), щорічний міжнародний культурно-мистецький фестиваль «Різдво в Карпатах» (Івано-Франківщина, з 2009), всесвітній український фольклорний фестиваль «Громада» (Львів, з 1990 р.), міжнародний дитячий фольклорний фестиваль «У Галицьким колі» (Львів, з 1995 р.), регіональний фестиваль гуцульських троїстих музик

ім. В. Грималюка-Могура (Івано-Франківщина, з 2007 р.), всеукраїнський фестиваль «Фольклорна толока» (Харків, з 1994 р.), міжрегіональний музичний фестиваль «Буковинський жайвір» (Чернівці, з 2001 р.), фестиваль народної творчості «Скарби Поділля» (Вінниця, з 2008 р.), фестиваль дитячої сільської творчості «Золоте зернятко» (с. Залізний Порт, Херсонська обл., з 2001 р.), всеукраїнський фестиваль патріотичної військової пісні «Оберіг», (Херсон, з 2013 р.), міжнародний фестиваль «Поліське літо з фольклором» (Луцьк, з 1994 р.), фестиваль «Млиноманія» (Вінниця, з 2007 р.), етнофестиваль «Козацький острів» (Запоріжжя, з 2008 р.), фестиваль «Трипільські зорі» (Черкаси, з 2012 р.), етнофестиваль «Старий Новий рік» (Дніпро, з 2017 р.), фольклорно-мистецьке свято «У Борщівському краї цвітуть вишиванки» (Тернопільщина, з 2007 р.), фольклорно-етнографічний гуцульський фестиваль-ярмарок «Захарецький гарчик» (Буковина, з 2013 р.), фестиваль «Рурисько» (с. Бережани Тернопільської обл., з 2010 р.), фестиваль обрядового та сучасного весільного дійства «Весілля в Малинівці — плюс» (м. Чугуїв, с. Малинівка, з 2012 р.), фестиваль пісенно-обрядового фольклору «Сьогодні Купала, а завтра Івана» (с. Сквородинівка, Харківщина, з 2011 р.), Всеукраїнський конкурс-фестиваль «Хортицький Кобзар» (Запоріжжя, з 2009 р.), міжнародний конкурс «Золоті трембіти» (Івано-Франківськ, з 1996 р.), огляд-конкурс автентичних колективів на приз Г. Танцюри (Вінниця, з 2001 р.), фестиваль-конкурс «Народні музики Поділля» (Вінниця, з 2006 р.), фестиваль-конкурс кобзарського мистецтва ім. В. Перепелюка «Струни вічності» (Вінниця, з 2008 р.), фольклорний фестиваль-конкурс ім. В. Полевика (Чернігів, з 2008 р.) та ін. [14; 3; 27; 9; 23].

Етнофестивалі національних культур — фестиваль етнічної музики «Тайстра Чугайстра» (Львів), «Мелодії соляних озер» (с. Солотвино, Тячівський р-н), «Дзвони Лемківщини» (м. Монастириськ), «Відгомін Бескидів» (смт Рожнятів Івано-Франківської обл.), фестиваль єврейського мистецтва «Шолом, Україно!» (Луцьк), міжнародний фестиваль національних культур «Всі ми діти твої, Україно» (смт Шаргород), всеукраїнський фольклорний фестиваль чехів на Україні (м. Вінниця), фестиваль польської культури «Єднаймося, радіймо, співаймо!»

(Вінниця), регіональний фестиваль молдавської та румунської культури «Мерцішор» (Чернівці), міжнародний фестиваль традиційних культур «ЕтноСвіт» (Львів), міжнародний фольклорний фестиваль «Буковинські зустрічі» (Україна, Польща, Румунія, Угорщина, Словаччина) та ін.

Великий відсоток етно-року репрезентують зі своїх платформ рок-фестивалі «Рок Січ» (Труханів острів, м. Київ; з 2006 по 2010 рр., а з 2013 р. — щорічно); «Рок-Екзистенція» (Київ; з 1995 по 2005 рр.); етно-рок фестиваль «Мазепа-Фест» (Полтава, 2003—2016 рр.; надалі планується перенесення заходу до Коломаку [21]); міжнародний фестиваль «Woodstock Ukraine» (Львівщина, з 2012 р.); міжнародний рок-фестиваль «Славське рок-фест» (Львівщина; з 2007 р.), щорічний фестиваль «Захід-фест» (з 2009 р. на Львівщині, а з 2011 р. проходить біля с. Родатичі Городоцького р-ну), рок-фестиваль «Тарас Бульба» (відбувається з 1991 р. на берегах р. Ікви, під мурами Дубенського замку) та ін. Різноманітні патріотично зорієнтовані культурні платформи пропонують: об'єднаний фестиваль «PORTO FRANKO ГОГОЛЬFEST» (2016 р.) спільно створений організаторами Івано-Франківського «PORTO FRANKO» та Київського «ГОГОЛЬFEST», фестиваль «Шешори» — щорічний український фестиваль, який з 2003 по 2008 рр. відбувався в с. Шешори на Івано-Франківщині, а, з 2009 р. — «Арт-Поле» (Вінницька обл.), всеукраїнський фестиваль «Бандерштат» (Луцьк, з 2007 р.).

За сприяння Всеукраїнської асоціації молодих дослідників фольклору та лідера гурту «Воплі Відоплясова» Олега Скрипки наприкінці 1990-х — на початку 2000-х здійснено багато акцій та заходів для популяризації фольк-матеріалу та традиційної української культури. Наприклад, створений фестиваль «Країна мрій», який зумів зібрати у 2004 р. більше мільйона людей на «Співочому полі» під Києвом. Час проведення літнього фестивалю збігається з шанованим у народі святом Івана Купала, що дає змогу віднести дійство до розряду фестивалів, приурочених до певного сакрального вірування наших предків. Адже ідея фестивалю — «відродження традиційної української культури, підтримка сучасних музичних етнічних стилів, ознайомлення українського глядача з елементами етносу інших народів»

[18]. З часу заснування географія та календар «Країни мрій» значно розширилися, й з 2004 до 2017 р. захід пройшов у кількох містах та навіть поза межами України (Київ, Львів, Вінниця, Дніпро, Лондон, Сургут, Пермь), в ньому брали участь колективи і виконавці з понад 30 країн. Також у заходах щороку бере участь велика кількість українських виконавців як вторинного, так і автентичного спрямувань: Олег Скрипка і Ле Гранд Оркестр, «Тартак», «Гайдамаки», «Мандри», «Древо», «Гуртоправці», «Божичі», «Надобридень», «Муравський Шлях», «Буття», «Гуляй-город», «Карпатіанс», «Володар», «Весільні Музики», «Очеретяний Кіт», «Гуцул Каліпсо», «Пікардійська Терція» та багато інших, кобзарі, а також дитячі та автентичні колективи. Традиційно цей опен-ейр фестиваль має 3 основні сцени: World Music Stage, Ethno-Jazz Stage та Disco Lounge Stage. Крім того, для підтримки національної та патріотичної атмосфери фестивалю відкрита «Козацька галявина», де можна повправлятися в традиційній українській боротьбі. Цікавими перформансами є зона етнофлористики та майстерня танців, сцена сучасної бандури та кобзарська майстерня.

«Країна Мрій» має декілька дочірніх проектів, як от «Le Grand Orchestra», до складу якого ввійшли найкращі етнічні музики України, представники Оркестру ЗСУ та фольклорного гурту «Божичі». «Le Grand Orchestra» часто експериментує із поєднанням народних мелодій з мотивами румби, джазу та блюзу. Інший етнопроект народився під час співпраці Олега Скрипки із НАОНІ (Національним оркестром народних інструментів). Основою їх концертних програм є народна інструментальна музика всіх регіонів країни, класичні твори та світові хіти.

Видавництво «Країна мрій» (створене у травні 2006 р.) має каталог із 300 пісень та 50 кліпів, втілює в життя різноманітні проекти в жанрі world music, здійснює реставрацію й перевидання української музичної спадщини та класичних рок-альбомів [18].

Зимова «Країна Мрій» припадає на Різдвяні свята і проводиться в період з 6 по 8 січня в різних містах України. На фестивалі культивуються традиції українського Різдва з вертепом, піснями та танцями просто неба. У 2017 році захід пройшов одночасно у двох містах — Києві та Дніпрі. Ідеєю заходу є прагнення донести до відвідувачів красу та мелодійність українських колядок. Серед учасників — автор вер-

тепу Сашко Лірник, Олег Скрипка, Брати Капранови, Іван Леню, Юрко Журавель, Іван Малкович, Тарас Компаніченко, гурт «Врода», дитячий фольклорний ансамбль «Зернятко». Традиційно проходить ярмарок народних майстрів, звучать колядки від кращих рок і фолк гуртів України та Франції (Олег Скрипка та Ле Гранд Оркестр, «Етна-тріо Троїца», Фома та Різдяний Оркестр, «Чоботи з Бугая» та багато інших). Козаки та козачки «Мамаєвої Слободи» в рамках «Країни Мрій» проводиться феєричне дійство «Козацька Коляда», де можна побачити, як козаки верхи на конях з зіркою їдуть від хати до хати та колядують. Також «Мамаєва Слобода» проводить для громади майстер-клас із приготування куті.

Широка палітра виконавців (фольк-рок, фольк-джаз, поп-фольк, музична евтектика тощо) та представництво багатьох країн світу надає «Країні Мрій» статус **міжнародного** форуму та право вважатися найбільшою фольклорною **open air** фестивальною платформою країни.

Цікавим та автентичним не лише за складом виконавців та ідеєю, а й за своєрідною структурою, є міжнародний еко-культурний фестиваль «Трипільське коло» (англ. *Trypilske kolo; рік заснуванн — 2008*). Проходить захід на пагорбах Дніпра неподалік міста Ржищева Київської області. Фестиваль має концептуальний п'ятирічний цикл, де кожен рік носить тематику однієї із стихій природи — Води, Землі, Повітря та Вогню. П'ятий рік під назвою «Парад Стихій» є інтегруючим та об'єднує в собі всі попередні напрацювання. Відтак, кожен фестиваль циклу має також власну мистецьку, освітню, екологічну та соціальну тематику. Метою фестивалю є прагнення пробудити живий інтерес до історичної спадщини, зокрема, трипільської культури, запропонувати альтернативні способи організації відпочинку для сім'ї та молоді, відродити й інтегрувати в сучасний світ різноманітні етнічні традиції, поєднуючи їх з елементами сучасних досягнень у галузях культури, освіти, виробництва тощо. Таким чином, фестиваль об'єднує в собі рекреаційні, музичні, екологічні, освітні, експозиційні та інші культурно-розважальні та культурно-просвітницькі завдання в стилі «етно». У основних музичних програмах фестивалю за 9 років існування взяли участь такі фолк-зорієнтовані альтернативні гурти та автентичні колективи: «Тінь Сонця»,

«Гуляй-город», «АтмАсфера», «Даха-Браха», «Гайдамаки», Руслана, «Очеретяний кіт», «Пікардійська терція» та ін.

Влітку 2008 р. в старовинному містечку Любеч, що на Чернігівщині (Ріпкинський р-н), стартував Перший відкритий фестиваль традиційної слов'янської культури та бойових єдиноборств «**Київська Русь**» (згодом фестиваль набув статусу міжнародного). Найголовніша мета фестивалю — пропаганда історичних, культурно-мистецьких надбань Сіверського краю, народних художніх промислів, популяризація традиційних бойових видів єдиноборств. Програма фестивалю включає в себе концерти та театралізовані дійства за участю пісенних, музичних, хореографічних, історичних театрів тощо. Протягом усього часу існування фестивалю, у ньому взяли етно-рок гурт «Сполох», ансамбль пісні і танцю обласного філармонійного центру «Сіверські клейноди» (м. Чернігів), народний ансамбль української пісні «Мрія» (м. Славутич), фольклорний ансамбль «Живиця» (м. Лоев, Гомельська обл., Білорусь), фольклорний колектив с. Рудка Чернігівського р-ну, ансамбль народної пісні «Лілея» Корюківського РБК [19].

Заслугує на особливу увагу щорічний музичний фестиваль, що проводиться з 2013 р. під Дніпропетровськом — **Стопудівка**. У 2013—2014 рр. фестиваль проводився в селі Раково. У 2013-му р. силами молодіжної організації «K12» на місці занедбаного села Раково, в якому на той момент залишилося два місцевих жителі, було побудовано мистецький хутір «Стопудівка». Територія села була облагороджена, будинки відновлені, задекорована національними орнаментами й петриківським розписом, побудована стаціонарна фестивальна сцена і вся необхідна для фестивалю інфраструктура. Як і більшість фестивалів, цей захід також є літнім. Із 2015 р. концепція та стратегія фестивалю докорінно змінюється й до розважальної, естетичної та культурної мети додалась благодійна. Зібрані кошти витрачені на вихованців Дніпропетровського та Поливанивського будинків-інтернатів.

Всеукраїнський дитячий фольклорний фестиваль «**Орелі**» (2008; засновник — Український центр народної культури «Музей Івана Гончара» та продюсерська компанія «Ethno Sound»; Київ). Мета форуму — збагачення сучасних методів виховання

дитини досягненнями української етнопедагогіки. За основу формування особистості, на думку ініціаторів, необхідно брати автентичну народну культуру [4, с. 3]. Дводенна фольклорна програма заходу пропонує унікальні традиції весняних та літніх календарних свят з різних регіонів країни: веснянки Слобожанщини, Полісся, Наддніпрянщини, гаївки Поділля та Львівщини, кущові обряди Рівненського Полісся, купальські обряди Київщини тощо.

Фольклорний фестиваль колядок і щедрівок щороку проходить у м. Вінниця та в Тульчинському районному центрі. Так, у період Старого Нового року до міста завітають фольклорні колективи з цікавою різдвяною програмою. Окрім виконання різноманітних варіантів центрально-українських щедрівок та колядок, обрядових пісень зимового циклу, у рамках фестивалю відбувається постановка різдвяного вертепу та конкурс різдвяних зірок (обрядової атрибутики).

У західній частині країни музичні фестивалі завжди були спрямовані на підтримку, розвиток та популяризацію саме українського: мови, культури, мистецтва. Важливу етнографічну просвітницьку місію виконує фестиваль «**Підкамінь**» (дата заснування — 2007 р.; остання декада липня; с. Підкамінь (Бродівський р-н, Львівська обл.). Головною метою фестивалю є привернення уваги до відбудови пам'яток архітектури та популяризація всього українського, починаючи з сучасної фольк-пісні до національного одягу. За роки існування на фестивалі виступили багато українських колективів: «Гуцул Каліпсо», «ДримбаДаДзига», «Кому вниз», «Пропала грамота», «Тарасова ніч», «Атмосфера», «Бурдон», «Вій», «ГМД Вертеп», «Мертвий півень», «Русичі», «Етно XL» та ін. [20].

Вузьку спеціалізацію має міжнародний етнографічно-фольклорний фестиваль «**Родослав**» (Івано-Франківськ; засновано — 2007 р.). Програма фестивалю включає виступи творчих колективів із концертними програмами в районах області, фольклорні світлиці в навчальних закладах та музеях, виступи на майданах та площадках міста. Захід належить до осінніх фестивалів. Організатори визначають його, як фольклорний фестиваль етнографічних регіонів України. Метою фестивалю є відродження та збереження традицій і обрядів, що побутували у гуцулів, бойків, лемків, покутян, опілян — виявлення спіль-

них джерел їхнього виникнення й розвитку, сприяння успішному втіленню в життя та популяризації народної творчості шляхом ознайомлення з творчими колективами, окремими виконавцями й майстрами декоративно-ужиткового мистецтва [22].

«**Коляда на Майзлях**» (Івано-Франківськ, 2010) — це фестиваль зимового циклу. У заході беруть участь майже півсотні хорів з Івано-Франківщини, Києва, Львівщини та ін. областей країни. Концерти, як правило, проходять у церкві Царя Христа монастиря Отців-василіян. Зокрема, виступили такі фольклорні колективи: жіночий вокальний ансамбль «Відроджена пісня», с. Микитинці, фольклорний ансамбль ДМШ № 1 «Дзвіночки», ансамбль «Яворина» Союзу українок, фольклорно-етнографічний ансамбль «Вишиваночка», с. Дуба, Рожнятівський р-н, народний аматорський чоловічий вокальний ансамбль «Кришталь» БК с. Баня-Березів, Косівський р-н, народний аматорський жіночий ансамбль «Мелодія» Рожнятівського НД, фольклорний колектив «Писанка», с. Сопів, Коломийський р-н та ін. Традицію різдвяно-новорічних свят і обрядів слов'янських народів плаєє.

Міжнародний слов'янський фестиваль «**Коляда**» (1995, м. Рівне). Згідно із зазначеними в положенні фестивалю вимогами кожен ансамбль готує програму, що складається з регіонального різдвяно-новорічного обряду (вистави), яка виражає самобутність певного етнографічного регіону [26]. Фестивальна програма має три частини: на Різдво проходять конкурси колядок, на Щедрий вечір відбувається театралізоване обрядодійство «Новорічна Переберія». Заключна частина триптиху проходить на Водохреща — «Вертепна містерія», що полягає в конкурсі вертепних показів.

Знаковою подією для фольклорних виконавців є **Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня»**, який започатковано у Луцьку в червні 1991 року. У фестивалі беруть участь солісти, вокальні фольклорні гурти, фольклорно-етнографічні ансамблі, народні музики та інструментальні ансамблі. Завдання фестивалю: утвердження українських народних традицій у побуті українського народу; популяризація традиційних обрядів, звичаїв українців всіх земель; виявлення самобутніх автентичних та сучасних фольклорних колективів, майстрів народних ремесел; посилення впливу традиційної народної

культури на формування світогляду й духовності молодого покоління українців. Фестиваль передбачає показ календарно-обрядових та родинно-побутових дійств: — літньо-осінні звичаї та обряди, ігри, розваги, пісні; — фрагменти весілля, народин, хрестин, толоки тощо [24].

Міжнародний молодіжний фестиваль традиційної народної культури «**Древлянські джерела**» (1995). Мета заходу — залучення дітей та молоді до вивчення, успадкування, збереження та популяризації фольклору, народних історико-культурних традицій, звичаїв і обрядів України та ознайомлення з традиційною народною культурою різних країн та націй. Проте, поруч із молоддю участь у «Древлянських джерелах» братимуть також і носії традицій народної культури — люди похилого віку [16]. За роки проведення на фестивалі побували близько 120-ти фольклорних колективів із різних куточків світу.

Міжнародний фестиваль-конкурс дитячого фольклору «**Котилася торба...**» (1980-ті рр.; м. Кузнецовськ Рівненської обл., нині — м. Дубно). Програма форуму складається з традиційних дитячих ігор та розваг — лічилки, забавлянки, колективні обрядові зустрічі весни і прилітних птахів, що обов'язково супроводжуються наспіванками [5, с. 38].

Культовою подією є **Міжнародний гуцульський фестиваль** (International Hutsul Festival, з 1991 р.) — фольклорно-етнографічний фестиваль, який проходить щорічно в одному з міст Гуцульщини. Кожний рік фестивалю відкриває гостям та відвідувачам сторінку гуцульського розвою, розкриття великого народного таланту. Уже перший фестиваль підтвердив статус міжнародного, бо брали в ньому участь гуцули з Румунії, а також делегації і гості з Польщі, Німеччини, Великобританії, США та ін. країн. У рамках фестивалю за всі роки незалежності взяли участь велика кількість самодіяльних та професійних фольклорних ансамблів. Незмінною умовою заходу залишається використання гуцульського автенту, говірки й атрибутики. Зі створенням Гуцульської освітянської ради та філії «Гуцульщина» Інституту українознавства, окрім концертних програм на фестивалях, зокрема, проходять науково-практичні конференції, круглі столи й інші культурно-просвітницькі заходи, на яких значна увага приділяється питанням освіти, культури, природи, екології регіону [11, с. 25, 26].

До весняних фестивалів відноситься фольклорний форум «**Великдень у Космачі**» (з 2007 р.). Захід є міжнародним фестивалем, який проводиться навесні у с. Космач Івано-Франківської обл. Серед основних завдань форуму — популяризація автентичної, традиційної української культури, плекання традицій та звичаїв. У рамках фестивалю проходять виставки традиційної народної культури, наукова конференція, виступи українських та закордонних world music та фольк-рок колективів тощо.

Буковинський молодіжний етнотуховний фестиваль «**Обнова-фест**» (2008, Чернівці; на Зелених святв в Чернівецькому обласному музеї народної архітектури та побуту) В «Обнова-фесті» взяли участь кращі фольклорні колективи краю («Черемшина», «Южинецькі молодички»...), народні умільці, відомі українські музичні гурти. Мета фестивалю: поєднуючи українські народні звичаї і традиції, духовну обрядовість з історичним минулим та сучасною молодіжною культурою, сприяти зростанню національної самосвідомості молодих людей, вихованню гордості та патріотизму до своєї держави, рідного краю, міста. Типова програма: виступи аматорських та професійних фольклорних і танцювальних колективів, виставка-продаж виробів народних майстрів, історична реконструкція, майстер-класи [13].

Харківщину презентує Міжнародний фестиваль традиційної народної культури «**Покуть**» (Харків, 1996 р.). захід є концептуальним і складається з традиційних заходів до свят Івана Купала, Спаса, Покрови. Цікавим є те, що на сцені форуму продукується лише автентика й непрофесійне кобзарське та лірницьке виконання. Важливим моментом фестивалю, на думку мистецтвознавців, є те, що дослідження і презентування культурних взаємозв'язків на ньому простежуються в ланцюжку: колектив (носій традиції) — виконавсько-дослідницький гурт — дитячий фольклорний колектив [22]. Харківський фестиваль-конкурс традиційної народної культури «**Крокове коло**» (2000, Харків) спеціалізується на дитячій творчості й проводиться за ініціативи «Спілки етнологів та фольклористів м. Харкова». Фестиваль покликаний зберегти традиції, фольклор та художні ремесла Слобожанщини, захожуючи дітей і молодь в рамках фестивальних заходів збирати, вивчати та відтворювати всі види традиційної спадщини. У програмі форуму — конкур-

си майстрів, майстер-класи, творчі змагання гуртів, солістів, наукові дослідження школярів на етнографічну тематику.

На території Національного заповідника «Хортиця» щорічно відбувається всеукраїнський козацький фестиваль «**Покрова на Хортиці**» (Запорізька обл., 2011). На сценах фестивалю виступають професійні й аматорські творчі колективи та окремі виконавці, майстри з традиційних видів народної творчості з усієї країни (народні фольклорні ансамблі «Криниця» Підгородненського міського БК, «Богуславочка» Богуславського сільського БК та «Першоцвіт» Кочережківського НД з Дніпропетровської обл. тощо).

Уже два роки поспіль на Одещині проводиться етнекофестиваль «**Кодима фест**» (2016, Кодимський р-н, с. Івашків). Окрім головної сцени, де проходять виступи фольклорних колективів та етно-рок гуртів, виступи дитячих фольклорних колективів відбуваються в дитячій котурці, творча котуна — локація, де села району представляють свої самобутні страви, кухарі навчають приготуванню їжі на живому вогні та в печі. Працює також «Кобзарська альтанка», де кобзарі та лірники знайомлять глядачів з давніми народними мелодіями та їх сучасним аранжуванням.

Аналізуючи вітчизняні найбільш масштабні фольклорні пісенні фестивалі, ми дійшли висновку, що ці форуми є багатофункціональним, соціокультурним дійством, яке, як ніколи, консолідує український народ до переосмислення своєї культурної ідентичності та етнічної спадщини. З великої кількості етнофорумів, які проходять у всіх регіонах України, найбільш представлені центр країни та захід — центр як культурний репрезентатор традицій, а захід як індикатор самосвідомості нації, мекка патріотизму й плекання народної творчості. Серед найбільш активних міст (областей) щодо запровадження та організації масштабних саме фольклорних форумів можемо назвати Київ, Львів, Рівне, Івано-Франківськ, Тернопіль. Зрештою, фестиваль стає «фактором залучення міста як повноцінного культурного суб'єкту до світового культурного простору, а сам фестиваль набуває значення обов'язкового атрибуту культурного центру» [6, с. 3]. Багато фольклорних фестивалів приурочені до певного релігійного свята, яке в народі чи історії України має своє окреме важливе значення (Івана Купала, Покрова, Різдво Хрис-

тове), що і формує специфіку форуму, тобто відносить його до літнього, осіннього чи зимового заходу. Переважна більшість етнофорумів проходять під відкритим небом, на території т. зв. місця сили (щоб привабити туристів тощо). Це дає змогу віднести такі фестивалі до міжнародного терміна «open air» («Кодима-фест», «Захід-фест», «Арт-поле», «Країна Мрій» та багато ін.). Щодо залучення у розвідці рок-фестивалів, то варто сказати, що на кожному із зазначених у статті таких форумів присутня етноплатформа. Крім того, рок-фестивалі, як і власне однотипні фольклорні форуми, мають на меті розвиток української традиційної музики, розвиток національної свідомості та патріотизму, підтримку вітчизняних виконавців тощо.

1. Антонюк О. Культурно-національні товариства / О. Антонюк // Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького; відп. ред. Ю.І. Римаренко. — Київ: Довіра: Генеза, 1996. — С. 527.
2. Василенко В. Чим живе громада Грицева / В. Василенко // Шепетівський вісник. — 2008. — № 28. — С. 4.
3. Виткалов С. Фестивальна практика Рівненщини як культурний феномен доби / С. Виткалов // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зап. РДГУ. — Рівне: РДГУ, 2011. — Вип. 17: у 2-х т. — Т. 1. — С. 92—98.
4. Гришина К. Дитячий фестиваль «Орелі» зібрав сотні учасників з усієї України / К. Гришина // День. — 2010. — № 88. — С. 1—3.
5. Зубенко О. Споріднені піснюю / О. Зубенко // ЕнергоАтом України. — 2006. — № 2 (20). — 44 с.
6. Зуєв С. Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова): автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Спеціальність 17.00.01: теорія та історія культури / С. Зуєв. — Харків, 2007. — 18 с.
7. Самошина А. Фестивальний рух: куди прямуємо? «День» поспілкувався з музикантами-учасниками «Країни мрій» / А. Самошина. — 2010. — 9 липня.
8. Сивурова Л.П. Фестиваль народного творчества как феномен современного художественного процесса / Л. Сивурова // Фундаментальні і прикладні дослідження рекреаційно-дозвіллевої сфери в контексті євроінтеграційних процесів: Зб. мат. Міжнародної наук.-практ. конф. — Ч. 2. — Київ: КНУКіМ, 2008. — С. 350—357.
9. Станкевич М. Мистецтвознавчі аспекти теорії традиції / М. Станкевич // Наукова записка, 1997. — № 2. — С. 91—99.
10. Хрома Г. Фольклорні фестивалі України і проблеми сценічного втілення фольклору / Г. Хрома // Вісник КНУ-

- КиМ: Зб. наук. праць. — Вип. 6. — Київ, 2002. — С. 107—113.
11. Шкрібляк П.В. Гуцульські фестивалі як важливий засіб відродження і збереження традицій, звичаїв і обрядів гуцулів / П.В. Шкрібляк // Гуцульщина. — 2002. — № 1. — С. 25—26.
  12. Шкрібляк П. Десятиріччя наукової діяльності Філії «Гуцульщина»: підсумки, сучасний стан, проблеми і перспективи / П.В. Шкрібляк // Українознавство. — 2003. — № 4 (9). — С. 423—434.
  13. Буковинський молодіжний етнодуховний фестиваль «ОБНОВА-фест». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.obnova-fest.cv.ua/about.html>.
  14. Виткалов С.В. Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектора / С.В. Виткалов // Культура України. Серія: Культурологія, 2016. — Вип. 52. — С. 182—190. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kukl_2016_52_22.
  15. Дорофеев О. Чому в Україні гальмує фестивальний рух? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://hl.mailru.su/mcached>.
  16. Дутко П. «Древлянські джерела» повертаються / П. Дутко // Ракурс-Рівне. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.rakurs.rovno.ua/info.php?id=107&print=1.
  17. Дьячкова О. Фестивальні палімпсести / О. Дьячкова // Критик, 2001. — № 10 (48). [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.kritiki.net/.../festivalniralimpsesti-chastina.
  18. Країна Мрій. Офіційний сайт фестивалю [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.krainamriy.com/kraina-mriy>.
  19. Майшев О.У Любечі пройшов фестиваль «КИЇВСЬКА РУСЬ». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.gorod.cn.ua/news/gorod-i-region/4684-u-lyubechi-proishov-i-festival-kiyivska-rus.html>.
  20. Підкамінь, 2012 Етнофестиваль. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://md-eksperiment.org/mde_event.php?id=1290.
  21. Скриль Д. «Мазепа-фест» переїде в іншу область. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/culture/_mazerafest-pereyide-v-inshu-oblast/760403
  22. Скриль І.А. Дослідження потенціалу харківського регіону для розвитку подієвого туризму. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bulletin-esgeograph.org.ua/images/docs/Volume-65/23%20Skryl.pdf>.
  23. Требуня В. Фестивальний бум: відродження культури чи легкі гроші? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://gk-press.if.ua/x1599/>
  24. У Луцьку всьоме відбудеться фестиваль українського фольклору «Берегиня». [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zik.ua/news/2013/08/15/u_lutsku_vsosome_vidbudetsya_festyval_ukrainskogo_folkloru_beregynya_424609
  25. Чернецька С. Сучасний український фольклорно-фестивальний рух: роль і місце громадських організацій у його формуванні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/index.php/obraz/33/1952suchasnijukra%20>
  26. Чернецька С. Фольклорні фестивалі в системі сучасних засобів поширення етнографічної інформації та популяризації культурно-мистецької спадщини. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ku-khsac.in.ua/kultura35/18.pdf>
  27. Шерстюк М. Лінгвокультурний простір української альтернативної музики (музика незалежної України). [Електронний ресурс]. Режим доступу: [file:///C:/Users/Uzer/Downloads/DPTX_2014_2_11210_0_408348_0_163358%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Uzer/Downloads/DPTX_2014_2_11210_0_408348_0_163358%20(1).pdf)
- Andrii Furdychko*
ETHNO-FESTIVAL PRIDE
OF THE END XX — BEGINNING
XXI CENTURIES
AS AN INDISPENSABLE COMPONENT
OF THE FOLK MOVEMENT OF UKRAINE
- Characteristic features of the folklore and festival movement of the country as one of the leading representatives of the secondary folk art of Ukraine are considering; leading functions of these artistic platforms are defining; number of famous forums of folklore and ethnography, which take place in different parts of Ukraine is analyzing.
- Keywords:** folk song festival, ethnic music, winter festival, summer festival, regions of Ukraine, tradition, function, ritual action.
- Андрій Фурдычко*
ЭТНОФЕСТИВАЛЬНЫЙ РАСЦВЕТ
КОНЦА XX — НАЧАЛА XXI В.
КАК НЕПРЕМЕННАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ
ФОЛЬКЛОРНОГО ДВИЖЕНИЯ УКРАИНЫ
- Рассматриваются характерные особенности фольклорно-фестивального движения страны как одного из ведущих репрезентантов вторичного фольклорного искусства Украины; определяются ведущие функции указанных художественных платформ; анализируется ряд известных форумов фольклорно-этнографического направления, которые проходят в разных уголках Украины.
- Ключевые слова:** фольклорный песенный фестиваль, этническая музыка, зимний фестиваль, летний фестиваль, регионы Украины, традиция, функция, обрядовое представление.